

pasivno volilno pravico; saj so se v Avstriji že pripetili slučajji, da je bila učiteljica izvoljena v okrajni šolski svet.

Učiteljice imajo le glede poučevanja dečkov nekoliko manj pravic nego učitelji.

§ 15. deželnega šolskega zakona za Kranjsko se namreč glasi: „Za podučevanje dečkov, bodisi da so v posebnih razredih ali združeni z dekleti, smejo se ženske jemati le za prva štiri leta“. Ako bi se ta § izvrševal, bi ne smele učiteljice poučevati na deških in mešanih enorazrednicah; na dvorazrednicah ne v 2., na trirazrednicah ne v 3., na štirirazrednicah ne v 3. in 4. razredu, na petrazrednicah ne v 4. in 5. razredu itd. Ženska ročna dela so povsod v rokah učiteljic, katerim se pa obenem ne sme več kakor 40 dekliv v pouk izročiti.

Nadučiteljica ali učiteljica se brez dovolitve okrajnega šolskega sveta ne sme omožiti (§ 58. zakona z dne 29. maj. travna 1873), ako hoče še učiteljica ostati. To velja na Kranjskem. Na Štajerskem je bila prej možitev učiteljic svobodna. Po novem zakonu pa sme štajerska učiteljica le učitelja vzeti, ako to po priporočilu krajnega in okrajnega šolskega sveta dovoli c. kr. deželni šolski svet.

Učiteljice ročnih del imajo v učiteljskih konferencah (v domači in okrajni) le tiste pravice kakor pomožni učitelji, in te so, kakor se razume, žalibog prav majhne.

Katehetje in ljudski učitelji kot veroučitelji.

Stalni katehetje, ki so od države ali dežele (okraja) nastavljeni in plačani, se morajo vsekako prištevati drugim učiteljem. Drugi katehetje nimajo nasproti šoli niti toliko dolžnosti, niti toliko pravic.

Pravno razmerje veroučiteljev in cerkvene oblasti nasproti šoli je v načelnih zadevah določeno v § 5. drž. šolskega zakona, ki se glasi:

„Za poduk v veri skrbe in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblasti (starešinstva izraelskih ali židovskih občin.)

Koliko ur se bo dalo podučevanju v veri, to določuje učna osnova.

Kako da se ta uk razdeli na posamezne letne tečaje, to ustanovljujejo cerkvene oblasti.

Učitelji vere, cerkvene oblasti in verske družbe imajo zadovoljevati šolskim postavam in pa istim ukazom, ki jih po teh postavah izdajajo šolske oblasti.

Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran podučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, ima se šolskemu vodniku (§ 12.) oznanjati po krajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne ujemajo z obnim šolskim redom, odrekuje se oznanitev.

V takih krajih, kjer ni duhovna, kateri bi pravilno (redoma) mogel otroke v veri učiti, sme se s privolitvijo cerkvene oblasti naložiti učitelju, da bo on otroke, kateri so z njim ene vere, podučeval v tem, držeč se zaukazov izdanih po šolskih oblastih.

Ako ktera cerkev ali verska družba neče poskrbeti za podučevanje v veri, naj deželna šolska oblast, zaslišavši dotičnike, napravi, kar je potreba.“

Praktično se ta § tako izvaja, da ima šolski voditelj dolžnost in pravico, v šolo iti, kadar kateheta ni, in učiti, ako ga ni le časih v šolo. Ako bi pa imela šola trajno biti brez kateheta, tedaj je pa treba, da okrajni šolski svet po poti dekanata in cerkvene oblasti išče do-

voljenja, da prevzame veronauk ta in ta posvetni učitelj, kateri je usposobljen, veronauk poučevati.

Po ministrskem ukazu (šolski in uč. red z dne 20. vel. srpana 1870) ima katehet posvetovalni glas v domači učiteljski konferenciji, kadar je govor in glasovanje o veronauku.

Po 4. odstavku prej navedenega § imajo veroučitelji zadovoljevati šolskim postavam in šolskim ukazom. Iz prakse pa vemo, da šolske oblasti nimajo disciplinarne moči nad nestalno nastavljenimi kateheti. Zato nismo še čuli, da bi bil katehet od šolske oblasti discipliniran, ako se je pregrešil o kateri zadevi, n. pr. zoper § 24. š. in u. r. z dne 20. vel. srpana 1870 (prekoračenje ustrahovalne pravice), ali ako ni hodil redno v šolo, ni pisal v tednik, ako ni otrok klasifikoval itd. Ker je katehet v prvi vrsti podložen škofu, zato naznanjajo šolske gosposke pri takih prestopkih stvar cerkveni oblasti. Ako ne bi cerkvene oblasti pri neporabljivih ali škodo delajočih katehetih potrebno ukrenile, bi šele smele šolske oblasti dotičnega kateheta odstraniti.

O plačah in nagradah, katere gredu duhovskim in posvetnim veroučiteljem, bo pozneje govor, kadar se bo razpravljalo sploh o materijelnih zadevah.

(Dalje.)

Dopisi.

Štajersko.

Narod in učiteljstvo. Nedavno je imel tukajšnji slavni krajni šolski svet sejo. Med drugim stavim jaz nasvet, naj bi se žrtvovalo na leto nekaj novčičev za knjižnico učencev, katere ustanovitev je nujno potrebna. Kot začetek sem predlagal v naročbo „Družbo sv. Mohorja“, „Vrtec“, „Zvonček“ in „Slov. Čebelarja“, kateri se je poslal šoli itak že na ogled. Ha, to sem vam naletel! „Kdo bo pa čital, mi nimamo za to časa“, mi zagrmil iz več grl kar hkrati. „Pozimi je za čitanje dosti časa, in čitajo lahko učenci, t. j. vaši otroci“, odgovorim. Na to dobim seveda nov ugovor, da se učenci še šolskih knjig bojijo itd. itd. Pobil sem jim pač vsak ugovor z največjo lahkoto, a vse zaman. S svojim predlogom sem slavno — propadel. To vam je za izobrazbo ljudstva vneta šolska oblast, kaj? Omenim naj vam, da si je prisvajalo pred par leti ravno to ljudstvo pravico, kvalifikovati delovanje mojega prednika ter ga kot nezadostno kvalifikovanega (od njega seveda) tožiti zaradi njegovega nezadostnega delovanja (na podlagi tega kvalifikovanja namreč) na c. kr. okrajni šolski svet, kjer so pa dobili — dolg nos.

Iz tega pač lahko izprevidite, koliko truda nas stane, preden izbojujemo mi uboge učiteljske pare po kmetih kak boj šolstvu v prid. Vi v mestih imate seveda tudi svoje nasprotnike, a ti so, rekel bi, brez izjeme, le vaši politiški nasprotniki, katerih se pa lahko izognete s preziranjem. Drugače pa je z nami. Mi imamo na eni strani iste nasprotnike kakor vi (radi politiškega mišljenja namreč), katerih pa ne moremo, niti ne smemo prezirati že radi preprostega ljudstva ne; na drugi strani nas davijo naši narodni nasprotniki in od tretje strani moramo odbijati udarce, zadane nam deloma vedé, deloma nevedé od našega preprostega naroda samega, kar je pač najžalostnejše, ker dela s tem sam sebi največjo škodo, kar mu je pa zelo, zelo težko dokazati.

Upam pa trdno, da se nam posreči vse te navedene nasprotnike šolstva in napredka sploh sčasoma premagati, zakaj tudi tu je že nekaj oseb, ki me hodijo za časnike prositi, a ne za zavijanje, kakor bi kdo utegnil misliti, temveč prav vsled vedoželjnosti, kar dokazuje to, da mi jih vrne po prečitaniu sleharni, in jaz zamorem časnike zopet drugim izposoditi. Na ta način in z natančnim izvrševanjem svojih dolžnosti, mislim, nam bo najlažje premagati najbližnjega in najhujšega nasprotnika napredku: preprosto, nevedno ljudstvo. Seveda se to ne da izvršiti tako hitro, kakor si to vsak, ki napredku ne nasprotuje, želi. A prepričan sem, da se to prej ali slej gotovo doseže, če ne bomo držali rok križem. Kadar se pa to zgodi, bosta zadovoljni z izidom boja obe armadi. Vsaka bo lahko rekla: „Jaz sem zmagala“, nobena pa se ne bo upala reči drugi: „Ti si premagana“, zakaj dobiček, napredek bo viden vsled tega na obeh straneh. Drugih nasprotnikov se nam potem ne bo treba bati. Kadar se pobotata priprosti narod in učiteljstvo (oziroma šolstvo, napredek), kadar si podasta roke k skupnemu delovanju ta dva faktorja, upam, da pobegnejo z bojišča brez sledu vsi drugi. V to pomozi Bog in naš neustrašeni zagovornik „Učiteljski Tovariš“.

Cerinjski.

Istra.

Dne 26. februara sastadoše se u Pulu odaslanici učiteljstva iz svih kotara Istre, da razpravljaju odgovore na pitanja postavljena od dežel. zastupnika dra. Gherse svojim pismom 21. decembra 1899. Na sastanku došlo je učitelja obijuh narodnosti, pa ipak oni su se medjusobno iskreno susretali, bratski i dostojanstveno raspravljali pojedine točke programa i u svemu postigoše potpunu slogu, tako da nije bilo pitanja, koje nije jednoglasno prihvaćeno. Klerikalna „Naša Sloga“ u svom zadnjem broju između redaka daje znati, da joj je čudna ta sloga gdje se nije govorilo o politici. Eto ona se već boji za svoje dionice i za one klerikalnih njezinih zastupnika.

Ob sastanku u Pulu bilo je prihvaćeno više predloga, što se tiču škole i učitelja; nu da ne prejudiciram stvari, neću da ih iznesem na javnost, jer to će doći sve kada se bude pretresala zakonska osnova u budućem saborskom zasjedanju. Napomenuti ću samo da se je govorilo o izjednačenju plaća učitelja i učiteljica; da kod višerazrednih muških i ženskih škola bude jedno ravnateljstvo povjereno učitelju; da godine službe budu snižene od 40 na 35; da se ukinu podučiteljska mjesta; da promaknuće bude slijedilo po godinama službe a ne po mjestima škole; da se povise plaće prama zahtjevu vremena; da se promjeni doba i iznos doplataka; da poslije ispita sposobnosti budu uračunane za mirovinu i godine službe od ispita zrelosti itd. Natuknulo se je nešto i o tom, kako bi bilo da država uzme na sebe školstvo, jer autonomne vlasti bilo općinske, bilo pokrajinske ne upotrebljavaju autonomije u pravom duhu zakona, to jest u liberalnom duhu, nego uvijek na štetu učitelja bilo jedne, bilo druge narodnosti. Kako vidite gospod poslanec dr. Ghera ima dosta materijala da proučava i držimo, da će on to ozbiljno raditi, kako je ozbiljno i njegovo pismo upravljeno učiteljima.

Opomba uredništva: Mi smo mnjenja, da se mora hrvatsko-slovensko učiteljstvo obrnuti tudi na zastopnike svoje narodnosti, da se potem skupno z italijanskimi poslanci dožene izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo ima v soboto dne 17. t. m. ob pol 8. uri v „Narodnem domu“ zabavni večer s tem-le vzporedom: 1.) B. Ipavic: „Leži polje ravno“, mešan oktet. 2.) B. Ipavec: „Vse mine“, mešan oktet. 3.) B. Smetana: Arija iz „Prodane neveste“, poje gč. F. Bilina. 4.) Vrabl: „Beračica“, dvospev, pojeta gč. Bilina in Grebenz. 5.) Rubinstein: „Asra“, alt-solo, poje gč. Grebenz. 6.) A. Nedved: „Kranjska dežela“, poje gč. Moos. 7.) Loeve: „Pevec“, poje g. Vrabl. 8.) F. S. Vilhar: „Ukazi“, poje g. Vrabl. 9.) A. Nedved: „Lahko noč“, moški zbor z bariton-solo (g. Vrabl). — Baku in pridobivanje petroleja — predava g. Lj. Stiasny.

Štajersko.

Videm. (Vabilo.) Sevnisko-brežiško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 18. sušca t. l. v Sevnici. Začetek zborovanja ob pol 11. uri dopoldne. Dnevni red: 1.) Zapisnik. 2.) Društvene zadeve. 3.) „Razvoj slovenskega jezika od najstarejših časov do sedaj“ (poročja g. T. Drnjač, šol. rav. v pok.) 4.) Želje in nasveti.

K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Istra.

Vabilo. Podpisani cieni se pozvati Vas na VIII. redovitu glavnu skupštinu, koja će se obdržavati dne 29. marča u škol. zgr. u Opatiji uz slijedeći dnevni red:

- 1.) Pozdrav predsjednika.
- 2.) Čitanje zapisnika zadnje glavne skupštine i odborskih sjednica.
- 3.) Izvješće blagajnika.
- 4.) Pregledanje računa, event. biranje revizionalnog odbora.
- 5.) Čitanje po odboru sastavljenih pravila o ustrojenju pokrajinskog učiteljskog društva.
- 6.) Izvješće delegata o glavnim skupštinama „Zaveze“.
- 7.) Izbor delegata za glavnu skupštinu „Zaveze“.
- 8.) Razni predlozi, koje se ima bar 8 dana prije najavit odboru.
- 9.) Biranje novog upravnog odbora.
- 10.) Izvješće odaslanika gosp. N. Butkovića o sastanku pokrajinskog učiteljstva u Pulju — 26. februara.

Početak u 9 sati u jutro. Prijatelji učiteljstva i škole bit će dobrodošli.

Odbor „Učiteljskoga društva kotara Volosko“.

Sv. Matej, 1. marča 1900.

Tajnica:

M. Hardinger.

Predsjednik:

Božo Dubrovič.

Dnevni red za službeno kotarsku učiteljsku konferenciju, koja će se držati dne 28. marča 1900 u školskoj zgradi u Opatiji.

Početak u 9 sati u jutro.

- 1.) Izbor dvijuh perovodja.
- 2.) Izbor zastupnika učiteljstva za c. k. kotarsko školsko vijeće.
- 3.) Izbor stalnoga odbora.
- 4.) Izvješće o delovanju odbora za upavljanje kot učiteljske knjižnice.
- 5.) Izbor povjerenstva za upavljanje kot učiteljske knjižnice.
- 6.) Izbor dvijuh člana za zemaljsku učiteljsku konferenciju.
- 7.) Prelaz od računanja sa celimi brojevi na računanje sa desetišnjimi brojevi. (Praktična vježba u školi.) Iza predavanja slijedi razprava.
- 8.) Pravopisne predvježbe.
- 9.) Kako se ima tumačiti djevojčicama 6. školske godine krojenje ženske i muške košulje. (Teorična razprava.)
- 10.) Eventualni prelozi. (Oni se imadu dostaviti najmanje 10 dana prije konference c. k. kotarskemu školskemu nadzorniku Fr. Uršiću.)

C. k. kotarsko školsko vijeće.
Volosko, 21. februara 1900.

Predsjednik:

Fabiani, s. r.